

Tjänstemannarevolutionen (presentation på de svenska historikerdagarna den 9 maj 2017, Lars-Erik Hansen)

En tjänstemannarevolution hade aldrig blivit av utan industrialiseringen och behovet av arbetskraft som kan organisera, planera och följa upp arbetet. Industrialismen byggde på en rad innovationer varav några av de främsta är: ångmaskinen, den mekaniska vävstolen, Explosionsmotorn, Löpnade bandet, Mikroprocessorn, Transistorn. Det är flera viktiga personer som lagt grunden för industrisamhället:

Det binära talsystemet

Gottfried Wilhelm von Leibniz (1646-1716) var en tysk matematik, filosof och friherre. Han var framträdande inom såväl filosofi som matematik. Inom matematiken intar han en av de allra främsta platserna och la grunden för infinitesimalkalkylen.

Blaise Pascal (1623-1662) var en fransk matematiker, fysiker, filosof och religiös skriftställare. Han var en framstående matematiker. Som filosof tillhörde Pascal den Cartesiska skolan.

René Descartes (1596-1650) var en fransk filosof, matematiker, vetenskapsman, präst och jurist. Descartes är framför allt känd för sin filosofiska sats ”cogito, ergo sum” (jag tänker, alltså finns jag). I denna sats såg han en säker kunskap, som inte kunde betvivlas.

George Boole (1815-1864) var en brittisk matematiker och filosof. Han är känd som skaparen av Boolesk algebra, grunden för all modern datoraritmetik.

Ekonomiska förklaringsmodeller

William Petty (1623-1687) var en engelsk nationalekonom, statistiker och filosof. Inom nationalekonomin var Petty en föregångare för den induktivt statistiska metoden.

Adam Smith (1723-1790) var en skotsk filosof och nationalekonom. Han brukar räknas som grundare av modern nationalekonomi och kallas liberalismens fader. Hans centrala verk är Nationernas välstånd som publicerades 1776.

David Ricardo (1772-1823) var en engelsk nationalekonom. Ricardo utgör ett fundamentalt brott i synen på ekonomisk vetenskap och dess syfte. Emedan Adam Smiths primära intresse var att utröna de krafter som leder till att samhällen blir rika, skriver Ricardo i sitt förord att ekonomins huvuduppgift är att förklara de lagar vilka reglerar distributionen av inkomst mellan samhällets tre klasser; nämligen kapitalistklassen, jordägarklassen och arbetarklassen.

John Maynard Keynes (1883-1946) var en brittisk nationalekonomi och filosof. Keynes är känd för sitt ekonomiska nytänkande. Han argumenterade bland annat för en aktiv finans- och stabiliseringspolitik.

Nikolaj Kondratiev (1892-1938), var en rysk ekonom. Kondratiev förespråkade den nya ekonomiska politiken, NEP, under 1920-talet och avrättades sedan av Stalin. Han menade att västerländska kapitalistiska ekonomier följer 50 till 60 år långa cykler, s.k. ”Kondratievcykler”.

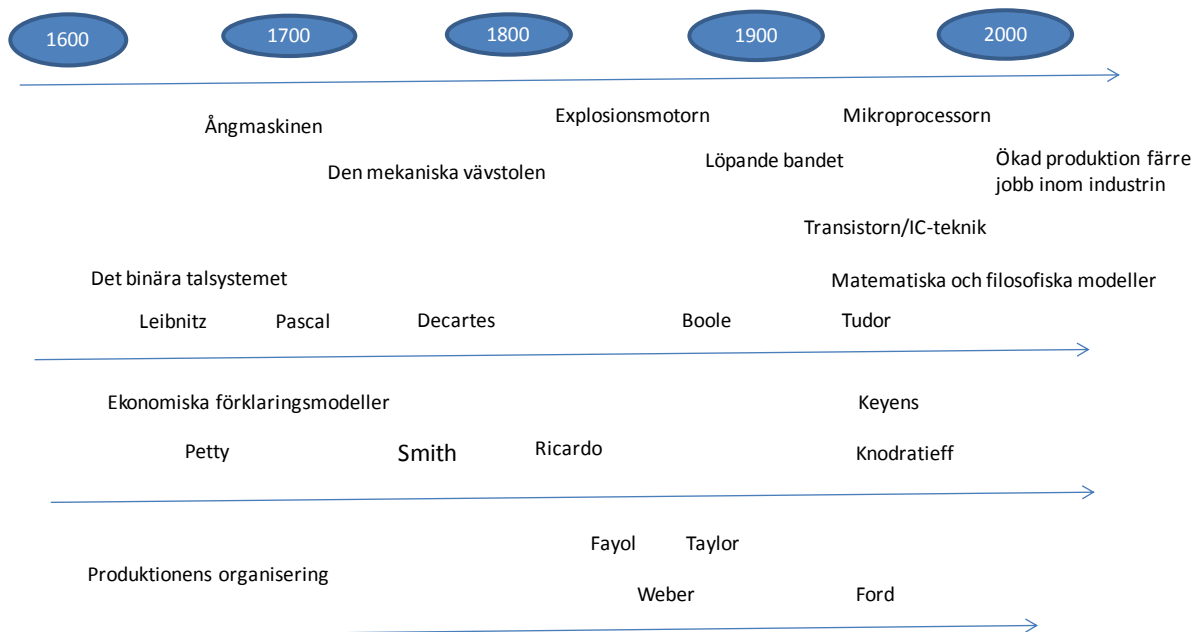
Produktionens organisering

Henri Fayol (1841-1925) var en fransk ingenjör, geolog och företagsledare som utvecklade en ny teori om hur organisationer ska ledas. Fayol utvecklade en teori för det som blivit företagsekonomins viktigaste budskap nämligen att företagsledning handlar om att planera, organisera, utöva chefskap, samordna och planera.

Max Weber (1864-1920) var en tysk sociolog, nationalekonom och filosof. Han anses vara medgrundare till samhällsvetenskapen sociologi tillsammans med Karl Marx, Vilfredo Pareto och Émile Durkheim.

Frederick Taylor (1856-1915) var en amerikansk ingenjör. Han grundade den så kallade taylorismen som uppkom i början av 1900-talet. Idén är att allt tankearbete ska flyttas ut från verkstadsgolvet ut till olika planeringsavdelningar.

Henry Ford (1863-1947) var en amerikansk biltillverkare och industrialist, VD för Ford Motor Company. Han skapade Ford Motor Company och var bland dem som började utnyttja löpandebandprincipen inom verkstadsindustrin.

Det är en rörelse som utvecklas genom stora strukturella förändringar. I Sverige organiserar sig tjänstemännen fackligt på ett sätt och i en utsträckning som ingen annan stans i världen. Den övergripande frågan som vi ställer i antologin Tjänstemännen och deras rörelser: Fackligt arbete bland svenska tjänstemän ur ett hundraårigt perspektiv är: Hur kommer detta sig?

Boken innehåller fem kapitel och en inledning av redaktören.

Förord av Ove Jansson 7

Anders Björnsson: I en klass för sig? Några

inledande begreppshistoriska anmärkningar 9

Lars-Erik Hansen: I klasskampens skugga. Tjänstemännen

och politiken under 1920- och 30-talen 25

Ken Bjerregaard: TCO bryter igenom. En rörelse på
frammarsch 67

Jenny Jansson: De visionära kommunaltjänstemännen.

Självbilder hos ett fack i förändring 89

Josefina Erikson: Lärarfacken och den dubbla rollen.

Mellan tjänstemannayrke och profession 113

Raoul Galli: Medelklassernas varumärkta fack.

Tjänstemännen och kampen om klassifikationen 141

Författarna 170

En genomgång av huvuddragen i de olika kapitlen följer och den övergripande frågan diskuteras. Följande är huvudförklaringarna till den relativt höga, fackliga tjänstemannaorganiseringen i Sverige:

- Tjänstepensionsavtal 1917 gav en plattform att försvara för tjänstemännen
- Hot om ett tjänstemannaparti 1920-talet utgjorde ett direkt hot mot de övriga partierna och fick de att ta hänsyn till tjänstemännens intressen och krav.
- Daco bildas 1931 som ett viktigt steg att ge legitimitet åt tjänstemännens särorganisering
- Bildningsförbund bildas (TBV) 1935. Vägen till makt och inflytande gick bl.a. via bildning.
- Förenings- och förhandlingsrätt 1936. Ökade tjänstemännens legitimitet
- Kollektivavtal mellan svenska industritjänstemannaförbundet SIF och verkstadsföreningen VF 1942.